

ALAN PALMER

TWILIGHT OF THE HABSBURGS

The Life and Times of Emperor Francis Joseph

(Weidenfeld and Nicolson, London, 1995. 388 o.)

Ausztria–Magyarország sokak által magányos és mogorva bürokratának tartott uralkodójáról, I. Ferenc József császárról és királyról már életében készült néhány – elsősorban közvetlen udvari környezetéből származó –, többé-kevésbé hitelesnek elfogadott életrajz. A halála óta eltelt idő alatt sok magyar, német és más nyelven íródott, viszonylag tárgyilagos szemlélettel bíró biográfia, visszaemlékezés látott napvilágot személyéről, főként a két világháború közötti időszakban.

Ezek sora az elmúlt esztendőben egy ismert angol történész nevével fémjelzett újabb művel gyarapodott. Alan Palmer 16 éven át a londoni Highgate School falai között tanított történelmet, neve ismerősen csenghet a hazai olvasók számára is. Írt már életrajzot többek között Metternichről, Nagy Frigyesről, Bismarckról, Kemal Atatükről; ezenkívül főként Kelet-Európa, az Oszmán Birodalom és a Balkán-félsziget történetéről jelentek meg munkái, valamint társszerzője volt néhány népszerű „Kicsodá”-nak, illetve kronológiának.

A könyv népszerűségét, ezenkívül a XIX. század utolsó harmadában bekövetkezett világméretű gazdasági-társadalmi fellendülés és a XX. század első évtizedére tehető ún. boldog békeidők korszaka iránt külföldön is megnyilvánuló nosztalgiát, érdeklődést az mutatja a legjobban, hogy a művet 1994 őszén történt első megjelenését követően 1995 februárjában másodsor is kiadták.

A kötetben elmondottakat néhány, az Osztrák–Magyar Monarchiát, a Ferenc József-i kor Európáját és a századeleji Bécsset ábrázoló térkép, ritkán látható, elsősorban a császár magánéletét bemutató korabeli festmény, fénykép másolata, valamint egy, a Habsburg-dinasztia lezármazását részletező tabló egészíti ki. Palmer művét jegyzetapparátus, tárgy-, név-, valamint helységmutató teszi teljesebbé. A szerző dicséretére váljék, hogy a dunai birodalmat közel hetven éven át irányító uralkodó életéről és a korszakról a könyv megírásáig angol, francia, német nyelven napvilágot látott legalapvetőbb, nélkülözhetetlen szakirodalmat és a korabeli

visszaemlékezéseket áttanulmányozta és felhasználta művéhez.

A munka értékeinek felsorolása azonban ezen a ponton megszakad. Sajnálatos tény, hogy Palmert is az angol–amerikai történetírás azon iskolájához tartozónak tekinthetjük, amely szinte kizárólag csak az angol nyelvterületen fellelhető forrásokat és rendelkezésre álló irodalmat használja és ismeri, sokszor nem jut el a mély tanulságok levonásáig, az összefüggések komolyabb vizsgálatáig. Jelen esetben tetten érhető ez például akkor, amikor a mű írója a bécsi Haus-, Hof- und Staatsarchiv egyes összefoglaló gyűjteményeire hivatkozik, konkrét iratmegjelölés helyett. Sajnos kiderül: a szerző a német nevek, kifejezések írásmódjával sincs tisztában, azokat következetesen ékezetek nélkül „angolos” átírásban használja.

Tartalmát tekintve a kötet összesen 22 nagy fejezetre tagolódik, kiemelt szerepet kapnak azok a témaegységek, amelyek a Monarchia uralkodójának Rudolf trónörököséhez, majd az ő tragikus halála után a sok más funkciót is betöltő, és az agg császár utódjának kiszemelt Ferenc Ferdinándhoz, vagy éppen feleségéhez, Erzsébet királynéhoz fűződő kapcsolatát részletezik.

Összefoglalóan úgy vélem, jól megszerkesztett, ám a történettudomány és a korszakkal foglalkozó historikusok számára az eddig jelenlévő műveknél többet nem nyújtó, csupán a korábbiak eredményeit rendszerező, népszerűsítő kiadványról van szó, amely az angol könyvpiacra talán sikert arathatott, hazai és osztrák történész körökben azonban aligha számíthat különösebb elismerésre, méltatásra. Magyar, német, illetve osztrák szerzők keze alól egészen a közelmúltig sokkal igényesebb, Ferenc József életútját és uralkodói működését elemző munkák kerültek ki (*Somogyi Éva*: Ferenc József. Budapest. Gondolat. 1989.; *Herre, Franz*: Kaiser Franz Joseph von Österreich. Sein Leben – seine Zeit. Köln. Kiepenheuer und Witsch. 1978. stb.), melyeket nagyobb biztonsággal ajánlhatnék az olvasók szíves figyelmébe.

Balla Tibor